

**YOSHLARNING HARBIY FAOLIYATGA HISSIY VA AXLOQIY TAYYORLIGI
XUSUSIYATLARI**

Hamidov Amirxon Ahmadjonovich
Jamoat havfsizligi universiteti mustaqil tadqiqotchisi
<https://orcid.org/0009-0009-5293-0051>

Annotatsiya. Ushbu maqolada e'tibor asosan yoshlarning harbiy xizmat uchun hissiy va axloqiy darajadagi tayyorgarligiga qaratilgan bo'lib, bu tayyorgarlik uchun muhim bo'lgan ba'zi qadriyatlar, hissiy omillar va axloqning yetarli darajada shakllanganligi, harbiy munosabatlarni tarbiyalashdagi muhim omillar haqida fikr mulohazalar berilgan. Ma'lumki, yosh avlodning Vatan oldidagi muqaddas burchlari, fuqarolik vazifalari mavjud bo'lib, uni sidqidildan, qalban va ruhan tayyor holda amalga oshirish majburiyati mavjuddir. Mazkur intizomdan kelib chiqqan holda, bo'lajak askarlarning harbiy faoliyatga tayyorgarlik faoliyatidagi asosiy jabhalardan biri bo'lgan hissiy tayyorgarlik jarayoni kelajakdagi faoliyatning asosi sifatida ruhiyatning markazida aks etadi. Shunday ekan, hissiy va axloqiy tayyorgarlikning mezon va vazifalari haqida batafsil yoritishni biz quyidagi maqolada keltirib o'rdik. Bundan tashqari xulosa qismida ba'zi foydali takliflar hamda tavsiyalar ham berib o'tilgan bo'lib, o'ylashimizcha, bu tavsiyalar bo'lajak harbiy yoshlarning hissiy va axloqiy tayyorgarlik faoliyati uchun yetarlicha xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: aksiologik munosabat, harbiy sotsializatsiya, axloqiy qadriyatlar, fuqarolik munosabatlari.

**ХАРАКТЕРИСТИКА ЭМОЦИОНАЛЬНО-МОРАЛЬНОЙ ГОТОВНОСТИ
МОЛОДЕЖИ К ВОЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

Хамидов Амирхан Ахмаджонович
Независимый исследователь Университета общественной безопасности

Аннотация. В данной статье основное внимание сосредоточено на эмоционально-нравственной подготовке молодежи к военной службе, приведены некоторые ценности, эмоциональные факторы и нравственные факторы, имеющие значение для этой подготовки, а также важные факторы в воспитании воинских отношений. Известно, что у молодого поколения есть священные обязанности перед Родиной, гражданские обязанности, и они обязаны выполнять их искренне, от души и духовно. На основе этой дисциплины процесс эмоциональной подготовки, являющийся одним из основных аспектов подготовки будущих воинов к воинской деятельности, находит свое отражение в центре психики как основе будущей деятельности. Поэтому в следующей статье мы подробно разобрали критерии и задачи эмоционально-нравственной подготовки. Кроме того, в заключительной части были даны некоторые полезные предложения и рекомендации, и мы думаем, что этих рекомендаций будет достаточно для эмоционально-нравственного воспитания будущей военной молодежи.

Ключевые слова: ценностная установка, воинская социализация, нравственные ценности, гражданские отношения.

**CHARACTERISTICS OF EMOTIONAL AND MORAL READINESS OF YOUNG
PEOPLE FOR MILITARY ACTIVITY**

Khamidov Amirkhan Ahmadjonovich
Independent researcher of the University of Public Security

Abstract. In this article, attention is mainly focused on the emotional and moral preparation of young people for military service, some values, emotional factors and moral factors that are important for this preparation, and the important factors in the education of military relations are given. It is known that the young generation has sacred duties to the Motherland, civic duties, and they are obliged to fulfill them sincerely, heartily and spiritually. Based on this discipline, the process of emotional preparation, which is one of the main aspects of the preparation of future soldiers for military activity, is reflected in the center of the psyche as the basis of future activities. Therefore, in the following article, we have detailed the criteria and tasks of emotional and moral preparation. In addition, some useful suggestions and recommendations were given in the concluding part, and we think that these recommendations will be sufficient for the emotional and moral training of future military youth.

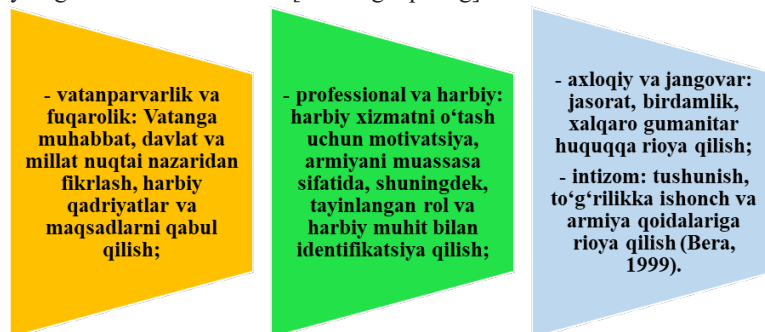
Key words: axiological attitude, military socialization, moral values, civil relations.

Kirish. Professional askarlar uchun nomzodlarning katta qismi harbiy universitet indeksini olishga intilishlarida vatanparvarlik va vatanga muhabbat qadriyatlaridan boshqa qadriyatlarga ham amal qiladilar. Binobarin, armiya o'ta muhim vazifani bajarishga, ya'ni kelajak avlodni zobitlar tarbiyasiga qaratishi kerak, shunda askarda ham o'ziga nisbatan fuqarolik tushunchasi shakllanib qoladi. Harbiy xizmat «ta'lim jarayonini faollashtirish va shaxsni shakllantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratib, ayniqsa, yosh avlodga tarbiyaviy ta'sir ko'rsatishning o'ziga xos bosqichini» tashkil etadi [3].

Adabiyotlar sharhi va metodologiyasi. Ta'lim jarayonida «qabul qilingan tizim asosida qadriyatlarni tanlash qobiliyatiga tayanadigan» aksiologik munosabatni shakllantirish muhimdir [1]. Kuchli shaxsni shakllantirish jarayoni sifatida, «harbiy sotsializatsiya, askarlar o'zlarining tezkor qarorlari va xatti-harakatlarini boshqarishni o'rganadigan tasvirlar, qadriyatlar, me'yorlar kabi kognitiv referentlarni o'rnatadi» [2]. Huquqiy me'yorlar barcha majburiyatlarni to'liq qamrab ololmaganligi sababli, «mas'uliyat va sharaf tuyg'usini yaratish va qo'llab-quvvatlash armiyaning samarali ishlashi uchun juda muhimdir» [4].

Muhokama. Harbiy munosabatlarni tarbiyalash va shakllantirish bo'yicha adabiyotlarda askar, ofitser va kursantni tavsiflovchi bir qator xususiyatlarni topish mumkin. Ular umuman askarning munosabatini aniqlashning iloji yo'qligiga e'tiborni qaratadilar, faqat kursantning rivojlanishi va ta'limining haqiqiy maqsadlarini qo'yadigan muayyan yo'nalishlarni belgilash kerak.

Bularga quyidagi munosabatlar kiradi:[1-rasmga qarang]

1-rasm. Kursantlarning munosabatlarini aniqlashga qo'yiladigan talablar.

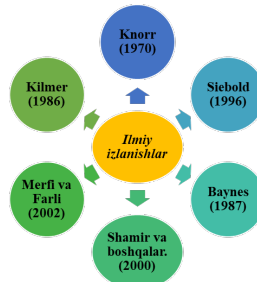
Armiyani sotsiologik tahlil qilishda askar axloqiga ko'p o'rin ajratilgan. Shunga qaramay, askar qanday axloqiy qadriyatlarga ega bo'lishi kerakligini aniq belgilab bo'lmaydi. Jasorat, shubhasiz, orzu qilingan xususiyat bo'lib, sezilmas darajada ehtiyotsizlikka aylanishi mumkin. Bu, o'z navbatida, individual va davlat darajasida katta fojiga olib kelishi mumkin. E'tiborsizlik baxtsizlikni keltirib chiqarishi mumkin bo'lsada, haddan tashqari mas'uliyat hatto buyruq bajarilmaydigan vaziyatga olib kelishi mumkin. Biroq, askarlar ega bo'lishi kerak bo'lgan eng muhim xususiyat bu harbiy hunarni juda yaxshi bilishdir. XXI asrda nazariy bilim yetarli emas. Sivilizatsiya taraqqiyoti va evolyusiyasi, gumanistik va texnik bilimlar o'rtasidagi bog'liqlik «harbiy xizmat asosan ilgari olingan umumiy bilimlarga asoslangan murakkab tayyorgarlikni talab qiladi» degan ma'noni anglatadi [5].

Natija. Armiya barcha askarlarning qadr-qimmatini hurmat qilgan holda hozirgi va kutilayotgan harbiy va noharbiy tahdidlarga javob berishga tayyor bo'lishi lozim. Armiyani insonparvarlashtirish texnikaviy masalalarga bir xil darajada e'tibor qaratishni anglatadi va bitta askar o'zining kuchli va zaif tomonlariga ega bo'lgan odam sifatida qaraladi. Nazariy jihatdan, xavfsizlik to'g'risida fikrlashning ikkita dominant usulini ajratib ko'rsatish mumkin. Birinchisi, harbiy kuchga teng bo'lgan xavfsizlikni ko'rsatadi. Ko'p yillar davomida harbiy mutaxassislar ko'zlangan maqsadlarga erisha oladigan yuqori funksional, dinamik va samarali harbiy tuzilmalarni yaratish zarurati ustida ishladilar. Bunday umidlarni qondirish uchun zamonaviy jangovar texnika va harbiy texnika talab etiladi. Biroq, armiya nafaqat jangovar samolyotlar, zirhli mashinalar, radiostansiyalar, kemalar va boshqa jihozlardan iborat emas.

Eng muhimi odamlar - askarlar. Ular jangda jihozlardan foydalanish uchun javobgardirlar. «Dirda»ga ergashib, «hatto eng mukammal texnika, eng zamonaviy jangovar vosita ham, ma'naviyati past bo'lgan askarlarning qo'lida qolishi mag'lubiyat belgisi», deb taxmin qilish mumkin [6].

Tekshiruv shuni ko'rsatadiki, askarning axloqiy qadriyatlari va axloqi bo'yicha ba'zi tadqiqotlar o'tkazilgan.

Tadqiqotning bir qismi askarlarning hayotidagi qadriyatlarning roli haqidagi nazariy mulohazalarga bag'ishlangan: [2-rasmga qarang]

2- rasm. Askarlarning hayotidagi qadriyatlarning roli haqida ilmiy izlanish olib borgan olimlari Ushbu tadqiqot kursantlarning qadriyat ustuvorliklarini o'rganib chiqdi. Natijalar tekshirilgan

guruhlar o'rtasidagi farqlar kabi o'xshashliklar ham aniqlandi. Tadqiqotlar natijasida qadriyatlar, xususiyatlar va xulq-atvor namunalari haqida ma'lum bir tasavvur paydo bo'ldi.

Bu shuni ko'rsatadiki, har bir o'quv yili umumiy tajriba, ma'lumot, mashqlar va amaliyotlar, shuningdek, qo'mondonlar va boshliqlarning ta'siri asosida o'z qadriyatlarini ierarxiyasini ishlab chiqishi mumkin.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, barcha kursantlar, yoshidan qat'i nazar, standartlashtirish guruhlariga o'xshash qadriyatlar ierarxiyasiga ega degan xulosaga kelish mumkin. Vatani va oilasi bilan bog'liq maqsad va qadriyatlar eng muhim hisoblanadi. Armiyaning ijtimoiy tizimini chuqurroq tahlil qilish armiyaning ichki, ijtimoiy va psixologik yashirin elementlarini ochib beradi. Kuzatishlar asosida armiyaning har kuni ko'rinadiganidan butunlay farq qiladigan murakkab tuzilishini aniqlash mumkin. Ushbu tuzilmaning elementlaridan biri ta'lim jarayonlaridir [7].

Xulosa. Askarlarni shakllantirish jarayonini ishlab chiqarish liniyasiga qiyoslash mumkin, unda material (armiyaga kelgan yigit) qayta ishlanadi (tarbiyalanadi). Yakuniy ta'sirning sifati materialning sifatiga - uning sotsiologik va psixologik sharoitlariga bog'liq. Harakatga askarlarni psixologik-ijtimoiy tayyorlashning roli haqidagi uslubiy bayonotlardan foydalanib, uning sifatiga ta'sir qiladigan yangi hodisalarni hisobga olish kerak. Kelajakdagi qurolli to'qnashuvlarda, tinchlik va barqarorlik missiyalarida askarning ruhiy va psixologik tayyorgarligi muhim rol o'ynaydi. Mumkin bo'lgan tadbirlarda ishtirok etishga tayyorgarlik masalalari g'alabani belgilovchi omillar kontekstida ko'rib chiqilishi kerak. Bugungi kunda ko'plab nazariyotchilar potensial urush nafaqat jangovar texnologiyada, balki askarlar uchun ham ilgari noma'lum talablarga ega bo'lishiga ishonishadi [8]. Shu sababli, insonning qadr-qimmatini va roli muammosi va unga ega bo'ladigan texnika birlik va o'zaro munosabatlarni hisobga olgan holda kiritilishi kerak. Harbiy fanlar insonning hal qiluvchi rolini ta'kidlaydi va hatto «eng mukammal texnika, eng zamonaviy jangovar vosita ham yomon tayyorgarlikdan o'tgan, ma'naviyati past bo'lgan askarlar qo'lida qolishi mag'lubiyat belgisi» degan tezisni ilgari suradi.

Ushbu turdagi tadqiqotlar harbiy ta'lim dasturlarini eng real sharoitlarni hisobga oladigan tarzda o'zgartirishga imkon beradi. Zamonaviy dunyoda ro'y berayotgan o'zgarishlarni hisobga olgan holda, ofitserlar maktabining bitiruvchilari bilimli rahbarlar, askarlarning tarbiyachilari va askarlarning professionalari bo'lishlari uchun o'quv dasturlariga ularni ham hissiy ham axloqiy tayyorlashda qanday yangi va samaraliroq fanlarni kiritish kerakligini ko'rib chiqish kerak. Ofitserlar maktablarining ta'lim tizimiga, fuqarolik munosabatlarini shakllantirish shakllari va usullariga o'zgartirishlar kiritilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Gajda, J. (2013) Wartości w życiu i edukacji człowieka. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
2. Urbański, L. W. (2004) Funkcje wychowawcze wyższej szkoły oficerskiej. Poznań: Dom Wydawniczy ELIPSA.
3. Dyrda, M. J. (2014) Psychospołeczne uwarunkowania moralne w siłach zbrojnych. Warsaw: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
4. Knorr, K. (1970) Military power and potential. Massachusetts: Heath Lexington Books.
5. Jeżyna, K., Gałkowski, J. and Kalinowski, M. (ed.) (2008) Etyka żołnierska. Etyka w służbie ojczyźnie. Warsaw Ministerstwo Obrony Narodowej.
6. Avlaev, O. U. (2022, December). SHAXS KAMOLOTIDA SOTSIAL INTELLEKTNING ANAMIYATI: Avlayev Orif Umirovich, CHDPI Psixologiya kafedrasida dotsent, psy. fn. In Научно-практическая конференция (pp. 1073-1076).
7. Avlaev, O. U. (2021). FACTORS, INFLUENCE ON STUDENT DEVELOPMENT. INFORMATION TECHNOLOGY IN INDUSTRY, 9(3), 945-953.
8. Авлаев, О. У. (2021). ТАЛАБАЛАР КАСБИЙ КАМОЛОТИДА УСТАНОВКАЛАРНИНГ ЎРНИ. Academic research in educational sciences, 2(10), 1247-1258.